

10. 5596 - Proposition de révision de l'article 16 de la Constitution

Rapport de la Commission des Institutions et de la Révision constitutionnelle

» M. Paul-Henri Meyers (CSV), rapporteur. - Här President, Dir Dammen an Dir Hären, d’Kommissioun vun den Institutionen an der Verfassungsrevisioun schléit haut der Chamber vir, den Artikel 16 vun eiser Verfassung ofzeänneren.

Den Artikel 16 gesäit vir, dass kee säin Eegentum kann ewechgeholl kréien, et sief dann am Intérêt général a géint d’Bezuelen am Virus vun enger gerechter Indemnitéit.

Bei der Ofännerung vun haut geet et drëm, fir bei der Indemnitéit am Fall vun enger Enteeignung den Ausdrock «préalable» ze suppriméieren. Den Ulass vun dëser Revisioun vum Artikel 16 vun der Verfassung läit bei den Arrêtë vum Verfassungsgericht vum 7. Februar 2003 a vum 12. Mee 2006.

Fir d’Verfassungsgericht sinn d’Artikelen 28 an 32 vum dem Gesetz vum 15. März 1979 iwwert d’Expropriatioun an d’Artikele 27, 34 a 35 vum dem Gesetz vum 16. August 1967 iwwert de Fonds des routes net konform zum Artikel 16 vun der Verfassung.

Déi virgenannt Artikelen erlaben et dem Geriicht, am Rahme vun der Enteeignungsprozedur eng Entscheedung ze huelen, duerch déi de Stat oder d’Gemengen an de Besëtzt vun Immobilie kommen no der Consignatioun vun enger virleefeg festgesater Indemnitéit. Fir d’Verfassungsgericht ass all gesetzlech Bestëmmung, déi en deelweisen oder och totalen Transfert vun Eigentumsrechter erlaabt, ouni dass virdrun déi ganz Indemnitéit bezuelt gouf, net mam Artikel 16 vun der Verfassung vereinbar, deen eng Indemnitéit juste et préalable virgesäit.

No deenen Arrêtë vum Verfassungsgericht konnt keng Enteeignung méi virgeholl ginn. De Stat an d’Gemengen hunn een onentbehrlecht Instrument verluer, fir an de Besëtzt vun deenen Immobilien ze kommen, déi noutwendeg si fir eenzel Projeten am Intérêt public ze verwicklechen.

D’Kommissioun vun den Institutionen a vun der Verfassungsrevisioun huet sech am Juni 2006 no deene leschten Arrêtë vum Verfassungsgericht mat der Problematik befaasst. Si ass zur Schlussfolgerung komm, dass eng Ofännerung vun de Gesetzer vun 1979 an 1967, déi ech virdu genannt hunn, keng Léisung géif duerstellen, mä dass den Artikel 16 vun der Verfassung misst ofgeännert ginn, fir dem Stat ze erlaben, och an Zukunft d’Enteeignungsprozedur unzewenden.

D’Verfassungskommissioun huet an hirer Sitzung vum 12. Juli 2006 eestëmmeg eng Ofännerung vum Artikel 16 vun der Verfassung ugehall, mat folgendem Wortlaut: «Les dispositions de l’alinéa qui précède», deen ech virdrun zitiiert hunn, «ne font pas obstacle au transfert de propriété et à l’envoi en possession de l’expropriant des biens expropriés après paiement d’une indemnité provisionnelle évaluée par l’autorité judiciaire». Dat hätt also bedeit, dass dee Moment d’Indemnitéit, déi d’Geriicht festsetzt, direkt un den Exproprié hätt missen ausbezuelte ginn an net méi consignéiert gi wär. D’Regierung huet den 19. Oktober 2006 der Chamber matgedeelt, dass si mat deem Virschlag d’accord wär. Allerdéngs huet d’Regierung virgeschloen, och d’Méiglechkeet vun der Consignatioun an der Verfassung virzegesinn.

A sengem Avis vum 22. Mee 2007 kënnst de Statsrot - eigentlech kuerz gefaast - zu enger dräifacher Konklusioun:

Éischtens: All Versuch, fir d’Gesetzgebung iwwert d’Enteeignung ofzeänneren, och duerch dat direkt Ausbezuele vun engem Deel vun der Indemnitéit, wäert weiderhi vum Verfassungsgericht als net konform zum Artikel 16 ugesi ginn, well d’Verfassungsgericht dat komplett Ausbezuele vun der Indemnitéit verlaangt;

zweetens: De Stat kann net op d’Consignatioun verzichten. Ausserdem stellt de Statsrot fest, dass d’Consignatioun eng

grouss juristesche Sécherheet och fir déi Persoun duerstellt, déi enteegeent gëtt, an

drëttens, an dat ass eigentlech d’Hauptargument: Et soll ee vermeiden, juristesche Notioune wéi «Envoi en possession», «Transfert de propriété» oder och «Consignation», déi aus dem Zivilrecht kommen, an d’Verfassung anzuschreiwen. Dofir kënnst de Statsrot och zur Schlussfolgerung, dass d’Chamber gutt berode wär, fir den Ausdrock «Indemnité préalable» an der Verfassung opzeginn.

(M. Henri Grethen prend la Présidence)

De Statsrot huet awer och a sengen allgemengen Iwwerleeungen ënnersicht, ob een deen Term «préalable» kéint sträichen, ouni internationaalt Recht ze verletzen. Hien huet also och ënnersicht, awéiwäit d’Indemnité préalable an internationale Konventiounen virgesinn ass.

De Statsrot an och déi zoustänneg Chamberskommissioun hunn awer och Texter vum Artikel 16 vun eiser Verfassung mat deenen entspreichenden Artikelen vun den Nopeschlänner verglach. Wat déi internationale Konventiounen ugeet, déi eist Land ratifizéiert huet, kann ee feststellen, dass keng Konventioun d’Noutwendegkeet vun enger Indemnité préalable virgesäit, déi also misst bezuelt ginn, éier et zu engem Transfert vun der Propriétéit kënnst. Souwuel d’Déclaration universelle des droits de l’Homme vun der UNO vun 1948, och wéi se 1956 ofgeännert ginn ass, an déi europäesch Mënscherechtskonventioun vun 1952 gesi keng Indemnité préalable vir.

De Statsrot zitiiert och den Artikel 17 vun der Charta vun de Grondrechter vun der Europäescher Unioun, déi jo vill an der Diskussioun war an der leschter Zäit. An deem Artikel ass virgesinn, dass déi Persoun, déi expropriéiert gëtt, eng Indemnisation muss kréien, déi en temps utile géif bezuelt ginn. En temps utile ass also wäit vun der Indemnité préalable ewech.

Och d’Jurisprudenz, besonnesch déi vun der Mënscherechtscur vu Stroosbuerg, gesäit keng Dispositioun oder huet aus hirer Jurisprudenz ni vun enger Indemnité préalable geschwat. Si huet sech ausgesprach iwwert déi juste Indemnitéit, mä net, dass se am Virus misst bezuelt ginn.

Wat d’Verfassungstexter vun deenen eenzelnen europäesche Länner ugeet, stellt ee fest, dass kee Land, ausser Frankräich an d’Belsch, an hire respektive Verfassungen Texter ageschriwwen hunn, déi verlaangen, dass d’Indemnitéit am Fall vun der Enteeignung au préalable misst ausbezuelte ginn. A Frankräich an an der Belsch, déi ähnlech Verfassungstexter hu wéi eist Land, huet d’Jurisprudenz allerdéngs eng ganz flexibel Interpretatioun vum Ausdrock «indemnité préalable» ginn. An deenen zwee Länner sinn déi héchst Gerichter zur Meenung komm, dass eng Enteeignung, dat heescht een Envoi en possession vun den öffentleche Persounen a mat der gläichzäitiger Festsetzung vun enger Indemnité provisionnelle, esou wéi eis Gesetzer et och virgesinn, mat hiren - dat heescht, deene franséischen a belsche - Verfassungstexter konform wäeren. Eng Interpretatioun, déi allerdéngs eist Verfassungsgericht an hiren Arrëten net gedeelt huet.

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, d’Kommissioun vun den Institutionen an der Verfassungsrevisioun huet sech dofir dem Virschlag vum Statsrot ugeschloss. D’Kommissioun ass averstanen, fir deen neien Text vum Artikel 16, esou wéi de Statsrot et virschléit, folgendermoossen ze preziséieren oder ze redigéieren an dobäi den Term «préalable» ewechfalen ze loossen. Den Text wier also deen heiten: «Nul ne peut être privé de sa propriété que pour cause d’utilité publique, dans les cas et de la manière établis par la loi.»

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, éier ech zum Schluss vu mengem mëndleche Rapport kommen, wëll ech awer nach op zwou Froen agoen, déi och an der Kommissioun opgeworf si ginn. Eng éischt betrëfft den Artikel 545 vum Code civil, deen, esou wéi den Artikel 16 vun der Verfassung, deesewechte Wuertlaut huet an och eng Indemnitéit juste et préalable virgesäit am Fall vun der Expropriatioun. Am Sënn vun der Koordination géife mer d’Regierung bieden, och den Artikel 545 vum Code civil ofzeänneren.

Eng zweet Bemierkung betrëfft d’Gesetzer iwwert d’Enteeignung, dat heescht, d’Gesetzer vum 15. März 1979 a vum 16. August 1967. Deen neien Text vum Artikel 16, esou wéi ech en elo virgelies hunn, huet de Virdeel, dass déi bestehend Gesetzer iwwert d’Enteeignungsprozedur net brauchen ofgeännert ze ginn. Allerdéngs war d’Verfassungskommissioun der Meenung, dass d’Regierung gutt berode wär, fir awer och

déi Texter nozekucken an der Verfassungskommissioun virum zweete Vote iwwert den Artikel 16 Rapport ze maachen iwwer Schwierigkeeten bei der Uwendung vun der Enteeignungsprozedur, an och eventuell ze kucken, wéi een déi Prozedur kéint am Intérêt vum Exproprié nach verbessern.

Dat gesot, Här President, Dir Dammen an Dir Hären, géif ech lech bieden, elo an engem éischte Vote Är Zoustëmmung ze ginn zu dem Text esou wéi d’Verfassungskommissioun den Artikel 16 virgesinn huet. Ech kann och hei soen, dass ech den Accord vu menger Fraktioun zu där Ofännerung ka ginn.

Merci.

» Plusieurs voix. - Très bien!

» M. le Président. - Merci, Här Rapporteur. Als éischte Riedner ass d’Madame Colette Flesch agedroen. Madame Flesch, Dir hutt d’Wuert.

Discussion générale

» Mme Colette Flesch (DP). - Merci, Här President. Ech wëll fir d’alleréischte selbstverständlech dem Rapporteur Merci soe fir säi Bericht. Ech wëll awer derbäifügen, dass hien als President ons Aarbechten an der Kommissioun wéi gewinnt mat sécherer a fester Hand duerch de Labyrinth vun den Diskussiounen geféiert huet bei engem Projet, dee ganz wichteg ass, awer deen och komplex war, well mer am Ufank net genee woussten, a wat fir eng Richtung mer ons orientéiere sollten.

Zweetens, Här President, wëll ech d’aussergewöhnlech Qualitéit vum Avis vum Conseil d’État ënnersträichen, dee sech d’Méi ginn huet, wierklech Texter an d’Jurisprudenz um internationale Plang an an den Nopeschlänner am Detail ze analyséieren, wat doudsécher eng gutt Hëllef fir ons alleguerte war, fir zu enger Solutioun an dëser Diskussioun ze kommen.

Wann ee vun Expropriatioun schwätzt, Här President, da weess een, dass een d’Fro opwerft vum Equilibre, dee muss bestoen tëschent der Protektioun vun der Propriété privée engersäits an den Exigence vum allgemengen Interessi op där anerer Säit. An ech mengen de Conseil d’État huet zu Recht ënnerstrach, an ech zitiiere en elo: «La notion de propriété n’a plus la signification exclusive et sacrée qui lui fut réservée au dix-neuvième siècle. Une prise en considération plus prononcée de l’intérêt général correspond à la conception moderne de ce droit.»

Här President, ech wëll net am Detail de Rapport weder schréfflech nach mëndlech vum Här Meyers widdelhuelen. Mir si mat deem Rapport d’accord, mä ech menge vu d’Wichtegkeet vun där Décisioun, déi mer elo hei mussen huelen, ass et awer derwäert, nach eng Kéier ganz kuerz ze resuméieren, wat d’Situatioun ass virun där mir stinn als Constituant, an och drun ze erënneren, wat déi verschidden Etappe ware vun der Evolutioun bis mer zu deem Text komm sinn, deen elo der Chamber virläit.

Wéi gewosst, gesäit den Artikel 16 vun onser Verfassung elo haut vir: «Nul ne peut être privé de sa propriété que pour cause d’utilité publique, dans les cas et de la manière établis par la loi et moyennant une juste et préalable indemnité.» Wéi de Rapporteur gesot huet, huet d’Cour constitutionnelle de 7. Februar 2003 an den 12. Mee 2006 dräi Arrêtë geholl an deem Domän an ass zur Konklusioun komm, dass den Droit de propriété en Droit fondamental ass, an dass ee littéral de Bestëmmunge vum Artikel 16 vun der Verfassung nokomme muss, dat heescht, dass d’Indemnitéit net nëmme muss gerecht sinn, mä dass se muss am Virus bezuelt ginn, «préalable».

D’Cour huet ganz kloer gesot, eng Indemnité provisionnelle geet net duer an «porte atteinte au droit de la propriété». Dofir huet, wéi de Rapporteur et gesot huet, d’Cour deemools gesot, d’Artikelen 28 an 32 vum Gesetz vum 15. März 1979 iwwert d’Expropriatioun an d’Artikele 27, 34 a 35 vum Gesetz vum 16. August ‘67 iwwert d’Grande voirie an de Fonds des routes sinn net konform zum Artikel 16 vun der Constitutioun. A vun deem Moment un hu mer alleguerte kënnen feststellen, dass keng Expropriatioun méi konnt getätet ginn, an dass déi zwee Gesetzer also inapplicabel gi waren.

Et ass ganz kloer, dass esou eng Situatioun en negativen Impakt huet iwwert d’Manéier, wéi d’Regierung an och aner öffentlech Kollektivitéite kënnen virgoen, wa se wëllen e grouse Projet, en Infrastrukturprojet realiséieren, an dass dat dozou féiert, dass, wann een an där Situatioun wëllt zu engem Ergebnis kommen, da mussen d’öffentlech Kollektivitéite Präisser offréieren, déi nëmme kënnen zur Surchauffe vum Immobiliemaart

bäidroen. Et ass also keng glécklech Situatioun a mir mussen aus där Situatioun erauskommen.

Dofir huet d’Kommissioun gesot, mir mussen eppes maachen, a war der Meenung, dass een net kéint verfuere iwwert de Biais vun enger Modifikatioun vun der Gesetzgebung, well ee sech do ëmmer erëm un dem Obstacel vun der Indemnité préalable vum Artikel 16 géif stoussen. De Conseil d’État ass mat op dee Wee gaangen an huet gesot, dass, well d’Cour constitutionnelle esou eng littéral Interpretatioun vum Artikel 16 ginn huet, eng Ännerung vun der Constitutioun net géif kënnen interpretéiert ginn als e Versuch fundamental Rechter a Fro ze stellen.

Mir haten hei eng Situatioun, wou mer iwwer eng Modifikatioun vun der Gesetzgebung net erauskomm wäeren. Mir hunn also misse proposéieren d’Verfassung ze änneren. Wéi et de Rapporteur gesot huet, huet d’Kommissioun fir d’éischt proposéiert gehat, alles iwwert de Wee vun de Gerichter ze léisen, dat heescht, en Text, dee virgesinn huet: «Les dispositions de l’alinéa qui précède ne font pas obstacle au transfert de propriété et à l’envoi en possession de l’expropriant des biens expropriés après paiement d’une indemnité provisionnelle évaluée par l’autorité judiciaire.» Et war also de Riichter, deen do hätt missen eng Décisioun huelen. Domadder wär de Paiement préalable vun der Autorité judiciaire fixéiert ginn an den Transfert de propriété an den Envoi en possession wäeren och vum Riichter getätet ginn.

D’Regierung huet an hirem Avis vum 19. Oktober 2006 gesot, mir si mat där Approche d’accord, mä mir hunn e Problem mat der Consignatioun. Mat deem Text, deen Dir proposéiert, hu mer nach ëmmer e Problem iwwert d’Constitutionnalitéit vun der Consignatioun. Doropshin huet d’Regierung proposéiert, den Text ze iwwerhuelen, mä derbäizefügen «après paiement ou consignation».

A sengem Avis vum 22. Mee 2007 huet de Conseil d’État fir d’alleréischte d’Analys gemaach vun der Législatioun um internationale Plang an um Plang vun der Législatioun an den Nopeschlänner an huet festgehalten, dass um internationale Plang weder d’Législatioun nach d’Jurisprudenz d’Nécessitéit vun enger Indemnitéit, déi am Virus bezuelt gëtt, festgehalten huet.

An den nationale Législatiounen ass et wéi de Rapporteur gesot huet. Et ass nëmme Frankräich, Belgien a Lëtzebuerg, déi d’Notioun vun der Indemnité préalable an hirer Verfassung hunn, mä Frankräich a Belgien hunn eng vill méi flexibel Interpretatioun vun där verfassungsrechtlecher Exigence zougelooss an hunn dem Wuertlaut vun der Gesetzgebung Rechnung gedroen. An d’Gerichter a Frankräich an a Belgien, y compris de Conseil constitutionnel a Frankräich an d’Cour d’arbitrage a Belgien, hunn eng vill méi flexibel Interpretatioun vun engem Verfassungsartikel ginn, déi ähnlech ass mat där, déi mir de Moment am Artikel 16 stoen hunn. An d’Gerichter an deene Länner waren der Meenung, dass eng Indemnité provisionnelle och dem Wuertlaut vun der Constitutioun Rechnung dréit.

An deemselwechten Avis huet de Conseil d’État festgehalten, dass mer ons mussen d’Mëttel vun der Consignatioun sécherstellen, dass dat eppes ass, wat an där Prozedur enorm wichteg ass, besonnesch well hie festgestallt huet, dass an der Vergaangenheet déi Method vun der Consignatioun u sech zu kenge Schwierigkeeten Ulass ginn huet. Mä de Conseil d’État war net d’accord mat der Proposition vun der Regierung, dass mer sollen d’Consignatioun aféieren an dass mer sollen eng Terminologie iwwerhuelen, déi am Fong am Zivilrecht hir Plaz huet, mä net am constitutionnell Recht.

De Conseil d’État huet also proposéiert, dass mer ganz einfach déi Notioun vun der Indemnité préalable solle sträichen. An ech mengen, et ass net onwichtig hei erëm eng Kéier festzehalen, dass déi Notioun vun der Indemnité préalable weder an den internationalen Texter festgehalten ass, nach dass an deene Länner, wou en ähnliche Verfassungstext gëllt wéi onsen, esou interpretéiert gëtt wéi ons Cour constitutionnelle et an enger ganz litteraler Approche gemaach huet.

Ons Verfassungskommissioun huet sech deem Point de vue ralliiert a war der Meenung, dass, wann ee géif op de Wee goe vum Text, dee vum Conseil d’État virgeschloen ass, den Equilibre tëschent der Protektioun vun private Propriétéitsrecht an der Prise en considération vum Intérêt général gewahrt wär.

Den Text, deen also elo proposéiert ass: «Nul ne peut être privé de sa propriété que

**Mardi,
3 juillet 2007**

pour cause d'utilité publique et moyennant juste indemnité, dans les cas et de la manière établis par la loi», misst, wann en adoptéiert gëtt, der Regierung an allen öffentliche Kollektivitéiten erlaben, op d'Prozedur vun der Expropriatioun zrëckze-gräifen.

Här President, dat wëllt awer an onsen Aen net soen, dass d'Expropriatioun soll d'Regel ginn. Si soll nëmmen intervenéieren, éischstens, wann d'Utilité publique etabléiert ass, an zweetens, wann eng Procédure à l'amiable zu kengem Resultat gefouert huet.

Mir sinn nämlech der Meenung, dass, wann de Stat oder eng Gemeng Terrainë brauch, da solle se fir d'éischt probéiere mat de Propriétaire vum deenen Terrainen ze verhandelen en bonne foi a versichen dobäi eng Léisung ze fannen, an nëmmen dann, wann dat wierklech zu näischt féiert, op d'Expropriatioun zrëckgräifen.

Weider si mer der Meenung, Här President, esou wéi de Conseil d'État et och ervirgetrach huet, dass déi Fro vun der Kontroll vun der Utilité publique, déi vum Expropriant, also vun der Collectivité publique, vum Stat oder vun der Gemeng invoquéiert gëtt, net beträff ass duerch déi verfassungsrechtlech Revisioun, déi mer elo hei virhuelen. Dat ass eng Fro, déi gestallt bleift.

Weider si mer der Meenung, dass Froen, déi ze dinn hu mat Situatiounen vu quasi-Expropriatioun, Réquisition, Servitude légale - an ech hale fest, dass déi Servitude-légale-s-Geschichten a leschter Zäit ëmmer méi heefeg ginn am Zesummenhang mat der Gesetzgebung iwwert den Environnement zum Beispill an d'Protection du patrimoine architectural -, och net vun där Verfassungsännerung beréiert sinn.

A sengem rezente Wierk «Le Conseil d'État, Gardien de la Constitution et des Droits et Libertés fondamentaux», deem d'lescht Joer publizéiert ginn ass, huet de Conseil d'État ganz kuerz op déi Fro higewisen - op de Säfte 86 a 87 vun deem Buch - a vun enger «dépossession à froid» geschwat. En huet higewisen op de Prinzip vun der Proportionalitéit am Zesummenhang mam Intérêt général an dorop dass d'Cour européenne des droits de l'Homme d'Theorie vun der Expropriation indirecte effektiv condamnéiert.

Här President, mir sinn als DP-Fraktioun der Meenung, dass d'Regierung misst ons Législatioun zur Expropriatioun nokucken, souwuel den Text vun 1979 wéi och den Text «grande voirie» vun 1967. Wa mer elo d'Verfassung änneren, da kann effektiv d'Regierung erëm op Expropriatiounen zrëckgräifen. Mä mir mengen, et wär derwäert, déi zwee Texter ënnert d'Lupp ze huelen an ze kucken, ob se effektiv nach deem entsprechen, wat mer ons wënschen a wat mer wëlle mat dëser Verfassungsrevisioun erreechen.

Zweetens menge mer, wéi de Rapporteur et scho gesot huet, dass d'Regierung misst kucken, wat déi eventuell Schwierigkeete sinn, déi d'Application vun der Gesetzgebung iwwert d'Expropriatioun begéint huet an där Zäit wou se konnt applizéiert ginn, dat heescht virun den Arrêt vum der Cour constitutionnelle 2003 an 2006.

A mir si weider der Meenung, dass ee sech dann, wann deen Exercice gemaach ass, soll d'Fro stellen: Soll een, muss e légiféréieren, jo oder neen? Dat ass jo och d'Fro, déi de Rapporteur hei opgeworf huet.

Weider si mer der Meenung - wéi de Rapporteur -, dass d'Regierung misst, le moment venu, e Projet de loi déposieren, deem den Artikel 545 vum Code civil modifizéiert, fir en ze alignéieren op deem neie verfassungsrechtlichen Text an also d'Notioun vum préalable och am Artikel 545 vum Code civil eraushuelen.

Här President, mir géife wënschen, dass d'Regierung kéint zu deene Froe Stellung huelen, am léifsten direkt, a wann net direkt, dann op jidde Fall virum zweete Vote constitutionnel, dann huet se nach e bëssen Zäit fir hir Hausaufgab ze maachen.

Au bénéfice vun deene Bemierkungen, Här President, wäert ons Fraktioun déi Proposition vun der Revisioun vum Artikel 16, esou wéi se vun der Verfassungskommissioun proposéiert ass, stëmmen.

Ech soen lech Merci.

» **Plusieurs voix.** - Très bien!

» **M. le Président.** - Merci, Madame Flesch. Den nächsten ageschriwwene Riedner ass den Här Alex Bodry. Här Bodry, Dir hutt d'Wuert.

» **M. Alex Bodry** (LSAP). - Här President, Dir dammen an Dir Hären, ech wëll och direkt hei den Accord vu menger Fraktioun zu där heiter Revisioun vun der Verfassung ausdrécken an och Merci soe fir déi

souverän Aart a Weis, wéi de President-rapporteur eis Aarbechten an där heiter Fro geleet huet.

Ech wëll awer mat zwou méi kritesche Bemierkunge weiderfuere, déi deen heiten Dossier betreffen. En Dossier, deem a mengen Ae schonn e bëssen ze al ass, well ech fannen et dach erstaunlech, dass mer eigentlech elo reagéieren, méi laang wéi véier Joer nodeem eist Verfassungsgericht de 7. Februar 2003 an engem Arrêt décidéiert huet, dass eenzel Artikele vun eise allgemenge Gesetz vun 1979 iwwert d'Expropriation pour cause d'utilité publique net konform zur Verfassung waren.

An ech sinn och als Deputéierten an der viregter Period net midd ginn, der deemoleger Regierung ze rappeléieren, dass do misst reagéiert ginn, dass et net kéint sinn, dass ee Land wéi Lëtzebuerg keng valabel Gesetzgebung iwwert d'Expropriation pour cause d'utilité publique méi hätt.

Dat ass elo zënter méi wéi véier Joer schonn de Fall an ech muss et bedauern, dass et iwwer dräi Joer gedauert huet, bis e Groupe d'experts vun der Regierung zur Konkusioun komm ass, dass si eigentlech déi Fro do als Regierung net kéinte léisen an dass misst eng Ännerung vun der Verfassung virgeholl ginn. Iwwregens eng Propos, déi ech am Numm vu menger Partei scho relativ fréi gemaach hat an déi sengerzäit net zrëckbehale gi war. Ech muss also bedauern, dass et hei relativ laang gedauert huet, mä ech sinn awer frou, dass elo Neel mat Käpp gemaach ginn an deem heiten Dossier, fir emol en Ausspruch ze gebrauchen, deem aner Leit méi oft gebrauchen.

Dat Zweet wat ech wollt soen ass, dass mer, menger Usicht no, an deem heite prezise Fall net esou séier e Problem hu mat eiser Gesetzgebung iwwert d'Enteegnung wéi se, wéi gesot, 1979 am allgemengen Text festgehalte ginn ass oder wéi se och an der spezieller Gesetzgebung ronderëm d'«grande voirie» festgehalte ginn ass, well zënter Jorzéngten eigentlech déi Texter ouni gréisser Schwierigkeeten applizéiert gi sinn.

Mir hunn éischter e liichte Problem, wann ech dat dārf esou ausdrécken, mat der Interpretatioun, déi eist Verfassungsgericht vun deenen doten Texter gemaach huet, well ee mierkt am Verglach mat deem, wat am Ausland geschitt ass, dass bei ähnlechen Texter an der Belsch an a Frankräich - déi zwee eenzeg Länner, déi e vergläichbare System hunn, déi zwee eenzeg Länner, déi och vun de Verfassungstexter hier ähnlech Texter hunn - déi héchst Verfassungsorganer vun deene Länner - de Conseil constitutionnel a Frankräich an an der Belsch d'Cour d'arbitrage an och d'Cour de cassation - gesot hunn, dass déi Gesetzgebunge konform wäeren zum Verfassungstext, konform wäeren also zu der Exigence, dass eng Indemnisation préalable och muss stattfannen am Kader vun enger Enteegnung am öffentlichen Intérêt.

D'Lëtzeburger Verfassungsgericht geet an eng aner Richtung wéi déi Belsch an déi franséisch Institutionen an huet elo an zwee Uerteeler festgehalen, dass an hiren Aen déi dote Froe restriktiv a streng te interpretéieren sinn, well se dozou iwwergaange sinn an eigentlech den Droit de propriété als Droit fondamental eleng a Considération geholl hunn, also dee Prinzip zur Ausgangsbasis gemaach hu vun hire juristeschen Iwerleeunge ronderëm d'Verfassungsméissegkeet vun enger gesetzlecher Bestëmmung, an net parallel dozou awer och déi noutwendeg Sauvegarde vum Intérêt collectif gläichwäerteg mat an d'Woschuel erageholl hunn.

Si sinn also ausgaangen eenzeg an eleng vum noutwendeg Schutz vum Privateigentum a si hunn net an deeselwechte Rang eropgehuewen eigentlech och d'Noutwendegkeet, fir och de kollektiven Intérêt, den allgemengen Intérêt zur Geltung ze bréngen.

Et ass also déi Noutwendegkeet vun engem juste équilibre vun deem engen a vun deem aneren, deem normalerweis awer ëmmer an deene Gesetzgebungen ermëzefannen ass, deem an der Approche vun eiser Cour constitutionnelle eigentlech net genügend, a mengen Aen zumindest, zur Geltung komm ass.

Dat huet dann dozou gefouert, dass mer elo an enger relativ delikater juristescher Situation sinn, dass effektiv eng Expropriatioun net méi méiglech ass hei zu Lëtzebuerg am Noutfall - well eng Expropriatioun geet fir eis Fraktioun ëmmer eng Noutléisung, dat kann net de Regelfall ginn. Dat bleift also eng exzeptionell Method, déi een uwennt, mä nach muss een awer zumindest déi Menace vun enger Enteegnung kënnen uféieren. Dat kann een nëmme maachen, wann een och wierklech iwwer eng Gesetz-

gebung verfügt, déi an alle Punkte valabel ass an déi och ka virun de Gerichter da propper ugewannt ginn.

Den Artikel 16 a senger neier Versioun, do louchen a sech dräi Alternative vir, déi mer an eise leschte Sitzungen an der Kommission behandelt hunn: Op där enger Säit d'Alternativ vun deem éischte Kommissionstext, dee probéiert huet, d'Fro vum Envoi en possession an déi Froen ze regelen; dann de Regierungstext, deem eng liicht Modifikatioun duergestallt huet vun deem Text vun der Kommission, a schliesslech d'Proposition, déi de Conseil d'État gemaach huet an engem ganz fouilléierten Avis, dee wierklech eng gesond Grondlag duergestallt huet, fir och an eisen Aen eng richtig Décisioun an deem dote Fall ze huelen.

De Conseil d'État kënn zur Léisung, dass et deen eenzeg richtige Wee ass, fir hei en Text ze fannen, dee kee juristesche Risiko méi beinhalt. An nom Ofweie vun allen Textvirschléi, déi um Dësch louchen, muss een eigentlech zur Konkusioun kommen, dass deen eenzege séchere Wee, fir net erëm frësch konfrontéiert ze gi mat neie méigleche Kloe virun eise Verfassungsgericht, deem ass, fir d'Adjektiv «préalable» aus dem Text ze sträichen.

Ech wëll awer am gläichen Otemzuch soen, dass, wa mer dat maachen, dat guer näischt ännert un de bestehende gesetzleche Prozeduren, wat d'Form a wat de Fong ugeet, wat d'Enteegnung betrëfft, a guer näischt ännert un där gängiger Praxis, wéi se während laange Jorzéngten hei zu Lëtzebuerg bestanen huet, a wou ech mech net kann erënneren, dass do gréisser Opreegung gewiescht wär an deene leschte Jorzéngten iwwert d'Fro, ob eisen Text da korrekt wär oder net.

Deen Text erméiglecht op där enger Säit, fir eng relativ schnell Prozedur ze hunn, fir dass deejéinegen, deem am öffentlichen Intérêt expropriéiert, relativ schnell d'Verfügungsgewalt iwwert deen Terrain oder déi Immobilie ka kréien. An op där anerer Säit garantéiert en awer eng gerecht Entschiedegung vun deemjéinegen, deem am öffentlichen Intérêt expropriéiert gëtt.

Dat geet awer wéi e roude Fuedem duerch eis ganz Gesetzgebung hin, an dat wäert sech och muer net änneren, wa mer eise Verfassungstext änneren. Dat bleift also bei deem, wat haut ëmmer geltend Recht an deem dote Beräich war.

Mir kommen also op déi Situatioun zrëck, wéi se virun 2003, virun deem éischten Uerteel vum Verfassungsgericht bestanen huet.

Dobäi kënn, dass duerch eng aner allgemeng Ännerung an eise Rechtsregelen, déi mer als Chamber virun e puer Joer gestëmmt hunn, et an Zukunft méiglech ass, fir och en Acte réglementaire virun eise Verwaltungsgesetzgericht ze attackéieren. Dat war 1979 nach net méiglech, well do d'Regel gegollt huet, dass en Acte réglementaire ni konnt virum Verwaltungsgesetzgericht attackéiert ginn. Hei kënn also duerch eng allgemeng Ännerung, déi mer un eise ganze Rechtssystem virgeholl hu virun e puer Joer, am Fong en zousätzlecht Element mat derbäi, wat d'Verwaltungsakten ugeet, nämlech dass och elo deen Arrêté grand-ducal, wat en Acte réglementaire ass, duerch deen d'Utilité publique festgestallt gëtt, wat e Préalabel ass, fir déi ganz Prozeduren duerschzéieren, dass deen Acte réglementaire och no allgemenge Regele virum Verwaltungsgesetzgericht eventuell op eng Annulationsklo hin attackéiert ka ginn.

Wichtig bleift an eisen Aen, dass eis bestehend Texter - d'Gesetz 1979, d'Gesetz iwwert d'Grande voirie an aner Texter, wou och Expropriatiounen virgesi sinn -, déi oft op déi doten zwee Texter verweisen an hire Prozeduren, wéi och déi Jurisprudenz, déi awer iwwer Jorzéngte vun eise Gerichter hei opgebaut ginn ass, respektiv d'Jurisprudenz, déi entstanen ass a Frankräich an an der Belsch op ähnlechen Texter, dass déi an eisen Ae garantéieren, dass et zu enger kompletter Entschiedegung vun deemjéinege kënn, deem seng Privatpropriétéit beträff ass, an dass also déi Ängschten, déi notament vun eise Kollege vum ADR am Virfeld vun dëser Debat geäussert gi sinn, an eisen Aen net zoutreffend sinn.

Wann ee kuckt, wat d'Jurisprudenz ass an där doter Fro, kann ee berouegt sinn. An ech verweisen do op eng ganz flott Etüd, déi de Marc Schloesser an engem Bulletin vun der Conférence St-Yves viru laange Jore gemaach huet, wou hien op all déi dote Froen ageet, a wou ech just hei wëlt e puer Elementer eraushuelen, wou ganz kloer aus de Jurisprudenzen och ervirgeet, dass bei enger Enteegnung net nëmmen op d'Valeur vénale vum Terrain oder der Immobilie ent-

schiedegt gëtt, mä dass d'Gerichter och esougutt d'Valeur d'avenir mat berücksichtigen.

Dat heescht, wann domadder ka gerechent gi mat enger relativ grousser Probabilitéit, dass duerch en Événement, wat an Zukunft kënn, en Terrain zum Beispill méi Valeur kritt, da muss de Riichter dat och berücksichtige schonn an der Festleegung vun der Entschiedegung vum Privatpropriétaire.

A souguer seet d'Jurisprudenz, dass eng Valeur de convenance also och ka forfaitaire festgeluecht ginn, wann eng Immobilie e besonnenes Wäert fir eng Persoun huet, e subjektive Wäert huet fir eng Persoun, dee se kann nowiesen, da kann d'Gericht deem och Rechnung droe bei der Entschiedegung. Och ass et üblech an esou Fäll - do gëtt et och lëtzebuergesch Jurisprudenzen an där Hisiicht -, dass d'Gericht souguer eng sougenannt Indemnité pour frais de emploi festleed, dat heescht also haaptsächlech fir Steierkäscht respektiv Notärskäscht, déi entstinn, wann een eng nei Immobilie keeft en remplacement vun deem Terrain oder vun deem Haus, vun deem een enteegent ginn ass. Da kritt een nach eng zousätzlech Indemnitéit eigentlech derbäi, fir och deen dote Schued dann ze épongéieren.

Esou dass also an eisen Ae genuch Garantien do sinn an den aktuellen Texter wéi och an der Jurisprudenz, déi sech ronderëm déi Texter an deene leschte Joren opgebaut huet, fir dass op där enger Säit de komplette Schued entschiedegt gëtt, deem eng Privatpersoun kritt, wa se am öffentlichen Intérêt enteegent gëtt, an op där anerer Säit awer och den öffentlichen Intérêt zur Geltung ka kommen, wa keen anere Wee sech weist, fir esou Immobiliefroen ze regelen.

Ech kommen zum Schluss. Ech wëll vläicht drun erënneren - et ass mer net kloer, ob dat ëmmer esou verstanen ass -, dass d'Eigentumsrecht och zu Lëtzebuerg zwar e fundamentaalt Recht ass, mä keen absolut Recht méi ass; en absolut Recht, wat virun allen anere Rechter géif stoen, en absolut Recht, fir ouni Limiten eigentlech iwwer eng Saach ze verfüegen.

Am Code civil ass an deem Sënn schonn den ursprüngelechen Text am Artikel 544 émgännert ginn, fir och de Rechter vun den Nopere scho Rechnung ze droen, well wou d'Theorie eigentlech vun den Toubles de voisinage och an eise Code civil scho festgehalte ginn ass. Et ass also keen absolut Recht - d'Eigentumsrecht -, mä et muss een och berücksichtigen, wat fir eng Rechter och eventuell déi Leit hunn, déi ronderëm en Terrain oder en Haus wunnen.

An der däitscher Verfassung steet dran: Eigentum verpflichtet. An ech mengen, dass esou eng Regel och zu Lëtzebuerg net ka falsch sinn. An deem Sënn bréngen ech nach eng Kéier den Accord vu menger Fraktioun.

» **Plusieurs voix.** - Très bien!

» **M. le Président.** - Merci, Här Bodry. Nächsten ageschriwwene Riedner ass den Här Félix Braz. Här Braz, Dir hutt d'Wuert.

» **M. Félix Braz** (DÉI GRÉNG). - Merci, Här President. Wéi ëmmer wann et ëm Verfassungsännerunge geet, si mer an engem méiglechst breede Sënn an enger Konsensmatière. Well dat haut net anescht ass wéi déi aner Kéieren, hu schonn d'Virriedner alleguerten alles dat gesot, wat am Wesentlechen och ze soen ass. Mir wäerten also als gréng Fraktioun elo net nach eng Kéier alles widderhuelen, well dat mécht just d'Sitzung méi laang, mä net onbedéngt besser. Ech wëll awer trotzdem e puer Remarquë maachen.

Déi éischt Remarque ass déi, dass mer natierlech dem Här Meyers Merci soe fir säi Rapport an och fir déi Aart a Weis wéi mer an der Kommission och bei dësem Artikel d'Diskussiounen do konnte féieren. Dat ass eng flott Aart a Weis fir zesummeneschaffen.

Mir hunn, wou dat scho relativ aalt Uerteel an der Kommission undiskutéiert ginn ass, eis mat der Fro beschäftegt, ob ee soll den Artikel vun der Verfassung änneren oder ob mer sollen d'Gesetz änneren. D'Juriste vum Ministère hunn eigentlech schonn deemools d'Meenung vertrueden, dass et misst iwwert

de Wee vun der Verfassung goen. Dat war net onbedéngt d'Meenung vun der Kommissioun am Ufank. Mir hunn eigentlech fonnt, dass, wann d'Verfassung stéiert, dat vläicht net d'Schold vun der Verfassung ass, mä dass dat sollt d'Ultima ratio sinn, déi ee géif a Bewegung setzen.

Mir hunn eis dann och dowéinst mat der Fro beschäftegt, ob een net d'Gesetz misst änneren, fir ze probéiere konform ze gi mat deenen Arrêten vum der Cour. Mir hunn allerdéngs iergendwann eng kéier och agesinn, dass mer do op keng Solutioun komm sinn, déi wierklech zefridde stellend wär.

A wou mer du gemengt haten, mir hätten eng Solutioun fonnt, déi zefridde stellend wär, huet eis de Statsrot a sengem Avis nach eng kéier eng ganz Partie weider an nei Argumenter ginn, déi eis effektiv och schlussendlech iwwerzeegt hunn, dass déi Solutioun, déi mir als Kommissioun envisagéiert haten, fir den Artikel ze änneren, wuel déi richteg wär, allerdéngs d'Aart a Weis vläicht net déi allerbeschte wär.

De Statsrot huet eng Solutioun proposéiert, déi een op den éischte Bléck iwwerrascht, fir ze soen: Dat wat an der Verfassung geschützt ass duerch zwee Ausdréck, wéi «juste» a «préalable», soll elo halbéiert ginn. Domat suggéiert een, dass och do-duerch d'Protektioun vum Privatbesëtzt géif méi kleng ginn.

Déi éischt Reaktioun, déi mer haten, war och éischter eng vun der Iwwerraschung. Ech muss allerdéngs soen, dass no der Lecture vun den Argumenter vum Statsrot eis dat, wat si proposéiert hunn, eigentlech ganz gutt begrénnt geschéngt huet an et och op eng ganz alichtend Aart a Weis erkläert war, esou dass een an der Kommissioun op där doter Fro e Konsens konnt fannen.

Et ass och keng Matière, mat där mer eis hei zu Lëtzebuerg esou oft beschäftegen. De Fait eleng - an ech fannen dat och éierlech gesot e bësse laang, zënter deem Arrêt, dass mer esou vill Zäit gebraucht hunn, fir zu enger Solutioun ze kommen - weist awer och, dass et eng Matière ass, déi net esou oft zur Uwendung kënn. Et ass keng aldeegleche Saach, déi Saach vun der Entteegnung. Et ass eng Ausnahm, mä wéi den Här Bodry et och scho gesot huet: Et ass eng noutwendeg Ausnahm. Et ass och en noutwendeg Drockmëttel.

Wann et zum Konflikt tëschent dem Intérêt public an engem Intérêt particulier kënn, muss et eng Solutioun ginn. Déi Solutioun muss allerdéngs an der Form a quant au fond eng Rei Kritäre respektéieren, mä et muss eng Issue gi fir déi dote Konflikter. An déi Issue ass déi, déi am Artikel 16 vun der Verfassung och virgeschriwwen gëtt.

D'Verfassungsgeriicht huet eng Interpretatioun gemaach vun deem Artikel 16 - den Här Bodry sot et schonn -, déi zimlech à la lettre ass. Et kann een dat duerchaus vergläiche mat deem, wat an anere Länner gemaach gëtt bei ähnlechen Texter, fir ze fannen, dass déi Lecture hei zu Lëtzebuerg vläicht eng Grëtz streng ass.

Eng Remarque - an ouni, dass ech déi Kritik elo grondsätzlech falsch fannen - wëll ech awer trotzdem maachen. Nämlech déi, dass déi streng Liesaart, déi an deem Fall an enger éischter Phas och engem Bierger zegutt komm ass a sengem Konflikt mam Stat hei zu Lëtzebuerg, éischter nei ass.

An der Vergaangenheet, ier et e Verfassungsgeriicht gouf, wou also de Statsrot sech ënner anerem ëm déi Matière gekëmmert huet, muss een och haut nach mat engem gewëssene Recul soen, dass ee mat Momenter d'Gefill hat, dass do am Zweifelsfall de Statsrot oft d'Tendenz hat, d'öffentlech Hand, sief et déi staatlech oder déi kommunal, besser ze verstoen, wéi d'Uleiesse vun der Bierger.

Et gouf ënner anerem dowéinst vill Kritiken um Statsrot, well d'Leit oft d'Gefill haten, dass de Statsrot hir Uleiesse manner gutt verstanen huet, wéi d'Imperative vun der öffentlecher Hand. An dat, wat d'Verfassungsgeriicht haut mécht, ass och iergendwou vläicht eng Zort Reaktioun op dat, wat am Statsrot éischter d'Marschlinn war. An deem Sënn menge mer schonn, dass ee kann och e gewëssent Verständnis hu fir déi dote Linn vum Statsrot.

De Statsrot - an d'Chamberskommissioun huet sech deem ugeschloss - seet also, mir sollen dat Wuert «préalable» aus der Verfassung sträichen. Da kéinte mer am Prinzip deenen Arrêten éischtens emol Rechnung droen an erëm op ee Wee kommen, dass mer kéinten déi Artikelen och do applizéieren, wat jo sécher och de Baute-minister ganz staark interesséiert, dass mer do virukommen.

Eng Fro, déi een allerdéngs muss stellen, ass awer déi heiten: Och wa mer elo de Caractère préalable sträichen am Text, ännert dat jo an enger éischter Phas näischt um Gesetz, an zweetens ännert dat och näischt drun, dass och weiderhin d'Verfassungsgericht mam Artikel 16 wäert kënne beschäftegt ginn. An et bleiwen nach aner Termen an deem Artikel 16 dran, déi duerchaus kënnen zu Diskussiounen féieren tëschent de Bierger, déi vun enger Mesure d'expropriation viséiert wieren, an dem Stat oder der Gemeng.

Do ass zum Beispill d'Utilité publique. Och doriwwer kann een diskutéieren. Wéini ass se an der Form ginn? Dat weess een. Wéini ass se quant au fond justifiéiert an den Ae vum Verfassungsgericht? Dat ass eng aner Fro. Och doriwwer kann ee vill diskutéieren. An et kann ee sech d'Fro stellen, ob dat, wat mir haut maachen, net wäert dozou féieren, dass d'Diskussiounen vläicht net à l'identique, mä op eng ähnlech Aart a Weis wäerte weidergoen, andeems se sech verlagere op déi aner Begrëffer vum Artikel 16.

Notamment kann een d'Fro stellen, ob an deem Term «juste indemnité» - an deem Term «juste » -, wou mer bis elo nëmmen e Montant gemengt hunn a wou et och an Zukunft natierlech haaptsächlech ëm de Montant geet, iwwert dee kann diskutéiert ginn, ob do net d'Verfassungsgericht da vu senger Interpretation à la lettre wäert ofweichen, fir an deem Term «juste» och aner Elementer ze integréieren. Well ass eng juste Indemnitéit nëmmen eng, wou de Montant gestëmmt huet? Oder ass dat och d'Form, wéi déi juste Indemnitéit zustane kënn?

Sou dass mer zwar haut kloermaachen, wat mer wëllen an der Verfassung änneren do-duerch, dass mer deen Term «préalable» sträichen. Ob allerdéngs domadder fir d'Zukunft sämtlech Diskussiounen op deem dote Punkt aus de Féiss sinn, ass eng aner Fro, well och an Zukunft wäerten et Interpretatiounen gi vun deem, wat dann elo de Caractère juste ass. An dat wäert mat Sécherheet an Zukunft méi wéi nëmmen de Montant sinn, ëm deen et geet bei deenen Diskussiounen. Dat soll ee vläicht och haut awer erwähnen.

Eng zweet Remarque, déi mer wëlle maachen, do gräifen ech vläicht e bëssen de Kollege vun der ADR vir, well déi sech jo d'lescht Woch och öffentlech geäussert hunn zu där heiter Matière. Mir hunn dat - an dat war eng Initiativ vun de Gréngen, net vun der ADR - an der Kommissioun opgeworf, dass mer wëilten, wa mer schonn elo dee Caractère préalable aus der Verfassung géife sträichen, dass mer eis awer sollte vergewëssere als Kommissioun, wat dat am Zesummespill mat de Gesetzter an deser Matière fir Auswierkunge kann hunn.

Eens si mer eis, dass mer wëllen, dass dat eigentlech keng Auswierkungen huet. Et wëllt jo keen, dass et anescht geet wéi bis elo. Jiddferree seet: Mir sinn der Meenung, et soll weiderhin am Prinzip grondsätzlech eng préalable Indemnitéit bleiwen, och wann et net méi an der Verfassung steet. Dat soll an der Praxis an iwwert d'Gesetz geregelt ginn. Mir hunn als Gréng ugereegt, dass ee sech da soll d'Méi maachen, eng kéier duerch d'Gesetz ze goen a Punkt fir Punkt d'Gesetz ze duerchkucken an ze präieren, ob net Aspekter vum Gesetz méiglecherweis à la lumière vun deser Verfassungsännerung sollte preziséiert ginn.

Ob dat muss de Fall sinn, wësse mer jo nach net. Mir hunn deen Exercice jo nach net gemaach. Allerdéngs ass dee Vorschlag vun der grénger Fraktioun ugeholl ginn an der Kommissioun, an eise President, dee vun der Kommissioun, den Här Meyers, huet an deem dote Sënn och schonn e Brëif un d'Regierung geschriwwen, well mer gären hätten, dass do eng gewësse Viraarbecht vun der Regierung gemaach gëtt.

D'Kommissioun huet sech dat fest Zil geholl, deen doten Exercice, d'Gesetz also eng kéier duerchzekucken, ob eventuell Verbesserungen am Gesetz ubruecht wären, och vläicht, fir eng Rei Apaisementer ze ginn, dass mer deen Exercice wëlle maachen an ofgeschloss hunn, éier mer den zweete Vote iwwert dës Verfassungsännerung vun haut huelen.

Déi steet also un, a mir wëllen domadder soen, dass mer haut opgrond vun der vir-

leienden Argumenter mat guddem Gewëssen dës Verfassungsännerung kënne stëmmen. Dass mer awer net ausschléisse wëllen, dass eventuell verschidde Präzisierungen am Gesetz sollte kënne gemaach ginn, wat och eigentlech an der Kommissioun e Konsens war, och mam Vertrieeder vun der ADR, deen eis awer dunn déi lescht Woch e bëssen op eng nei Pist wollt bréngen, wou mir wuel Verständnis hunn, dass et natierlech eng wichteg Matière ass, mä wou mer eigentlech d'Gefill hunn, dass do elo eng Sensibilitéit e bësse virgräift, well mer am Prinzip jo awer ënnert eis eis eens waren, dass mer natierlech, éier mer deen zweete Vote huelen, dat Gesetz jo eng kéier seriö duerkucken, an zwar alleguer zesummen. A wann dann Ännerunge musse gemaach ginn, da solle mer déi och maachen.

(M. Lucien Weiler reprend la Présidence)

Mat deenen dote Remarquë wëll ech dann och d'Zoustëmmung vun der grénger Fraktioun dozou bréngen, a mir freeën eis och schonn op déi Diskussioun an der Kommissioun, wann et ëm d'Gesetz geet, éier mer dann deen zweete Vote huelen.

Ech soen lech Merci.

» Une voix. - Très bien.

» M. le Président. - Merci, Här Braz. Als leschte Riedner ass den honorabelen Här Gibéryen agedroen.

» M. Gast Gibéryen (ADR). - Merci, Här President. Dir Dammen an Dir Hären, och vun eiser Säit aus Merci un den Här Paul-Henri Meyers als Rapporteur. Ech mengen, mir kennen hien alleguer als eise grouse Spezialist an der Matière an dofir sinn och seng Rapporten, souwuel déi schréfflech wéi déi mëndlech, esou wéi een dat vun esou enger Persoun kann erwaarden. Si kennen net besser sinn.

» Une voix. - Très bien.

» M. Gast Gibéryen (ADR). - Ech mengen, wa mer haut hei iwwer eng Revisioun vum Artikel 16 vun der Verfassung schwätzen, da geet et ëm d'Expropriatioun, a mir wëssen alleguer, dass d'Cour constitutionnelle iwwert den Arrêt vum 7. Februar 2003 an den 12. Mee 2006 am Fong et onméiglech gemaach huet, dass mer nach kënnen Expropriatiounen hei zu Lëtzebuerg duerkzéien.

Et geet am Fong ëm ee Wuert, an do gesäit een, wéi wichteg dat heiansdo ee Wuert ka sinn, dat Wiertchen „préalable“. Ech menge mir alleguer - an dat ass och de Mëtteg hei queesch duerch d'Parteien zum Ausdrock komm - hale vill op dat Wuert Eegentumsrecht. An den Texter, wann een et liest, steet do «inviolable» an «sacré». An dach muss ee sech ëmmer d'Fro stellen, wéi mer kënne léigiféieren, fir d'Recht vun dem Eenzelnen op d'Eegentum ze garantéieren, a gläichzäiteg awer och d'Recht vun der Allgemengheet kënnen ze garantéieren.

D'Urteel vum Verfassungsgeriicht huet ebe festgehalten, dass déi Indemnité just e complet a préalable bezuelt gi misst, an huet doduerch, wéi gesot, dës Expropriatiounen onméiglech gemaach. D'Fro, déi ee sech hei muss stellen, ass, éischtens: Gi mer elo hin a mir änneren d'Gesetzter ëm? Mir maache se konform zu der Verfassung? Oder zweetens, ännere mer d'Verfassung ëm?

Déi Vergläicher, déi déi zoustänneg Kommissioun gemaach huet, souwuel wat déi international Institutiounen ugeet oder d'Konventiounen, déi och Lëtzebuerg ratifizéiert huet, hu bewisen, dass déi proposéiert Verfassungsännerung net a Kontradiktioun zu deenen Texter steet. Et sinn och Vergläicher gemaach gi mat deenen aneren europäesche Staten, an och den Avis vum Conseil d'État vun der Regierung huet d'Kommissioun dozou gefouert, fir deen Text, deen haut hei zur Ofstëmmung kënn, kënnen ze stëmmen, wou dat Wiertche préalable gestrach gëtt.

Mir als ADR kënnen och am Prinzip mat deem neien Text averstane sinn. Mir hätten allerdéngs gären, dass de Bierger do-baussen d'Garantie huet, dass net kann iergendwéi iwwer aner Weeër dës Sträichung vun «préalable» kéint hannerfaange ginn. Duerfir menge mir, dass ee gläichzäiteg mat där Verfassungsännerung hei misst kucken, ob gewëssen Texter vum Gesetz vum 15. Mäerz '79 a vum 16. August '67 souwéi den Artikel 545 vum Code civil misste reforméiert ginn. A souwuel den Här Rapporteur wéi d'Madame Flesch hunn déi bestehend Gesetzter do genannt, an och wat de Code civil ubelaangt, dass een déi misst op de Leescht huelen, fir ze kucken, ob een eppes misst do änneren.

Fir eis ass et wichteg, dass een zwou Saache kuckt. Éischtens d'Prozedur vun der Utilité publique. Dat muss d'Exception bleiwen,

an eréischt wann all aner Méiglechkeeten zu engem negative Resultat gefouert hunn, sollt een d'Moosnam vun enger Expropriatioun envisagéieren.

Da schéngt et eis wichteg, dass een an alle Prozeduren, souwuel wann et iwwert d'Utilité publique wéi wann et iwwert d'Gesetz festgeluecht gëtt, de Bierger misst vun Ufank un direkt an d'Prozedur mat eranzéien, an d'Enquête préalable, an dass een och géif herno eng Kontroll vun der Expropriatioun maachen.

Et misst een d'Avisen net nëmmen eiser Meenung no vum Conseil d'État maache loossen, mä mir sinn och der Meenung, dass d'Chamber sollt bei der Utilité publique mat hiren Avis ofginn. Dat kann een iwwert d'Conférence des Présidents maachen.

Wichteg ass awer och, dass d'Objete vun enger Utilité publique preziséiert ginn, fir dass keng Abusë kënnen domadder bedriwwen ginn. Ech wëll ee Beispill huelen. De Kierchbiere, wou de Stat am Fong d'Leit expropriéiert huet, fir Immobilie kënnen operéierte fir d'europäesch Institutiounen, duerno awer e Gesetz geschaf huet, wou de Fonds de Kirchberg iwwert deen Terrain verfügt huet an haut am Fong Immobilienhändler mécht, déi en aneren Objet hunn, wéi deemools d'Expropriatioun am Fong als Objet hat.

An dat däreft et eiser Meenung no net ginn. Duerfir muss also engersäits den Objet vun enger Expropriatioun oder enger Utilité publique kloer festleien, an op där anerer Säit awer och d'Kontroll, dass se fir näischt aneschtens ka benotzt ginn, wéi fir dat firwat d'Expropriatioun am Fong wéinst Utilité publique geschwat ginn ass.

An dann och d'Kompensatiounsmoosnamen. Do denke mer virun allem un de Fonds des routes, wou mer mengen, dass an der ablécklecher Situatioun a Fäll am Fong méi wäit gaange ginn ass mat der Utilité publique, wéi ee sech et am Fong hätt kënnen denken.

D'Fro muss ee sech stellen, wann de Stat eng Strooss baut an den Environnement schreift him Konditiounen vir am Kader vu Kompensatiounsmoosnamen, ob et da richtig ass, dass vläicht kilometerwäit ewech vun deem Tracé Terrainë mussen d'utilité publique erkläert ginn a Propriétaires eventuell kënnen expropriéiert ginn, fir Kompensatiounsmoosnamen ze realiséieren zu engem Objet, dee ganz wäit vun där Propriétéit ewechläit. Och do hu mir eis Bedenken dozou, an dat ass awer haut eng gängeg Prozedur ginn, wou mer awer der Meenung sinn, dass déi Prozedur net onbedéngt am Aklang mat der Ausso vun der Utilité publique ass.

Da schwätze mer och iwwert de reelle Präis an engem raisonnablen Délai. Well mer hei net méi den «préalable» elo an der Constitution stoen hunn, mengen ech, kann dat awer net dozou féieren, dass duerno Prozeduren agefouert ginn, déi sech kënnen iwwer Joren hin ewechzéien. Och do missten dann eben d'Prozeduren esou gestrafft ginn, dass den eenzelne Bierger dach awer an engem raisonnablen Délai kann zu deenen Indemnitéiten kommen, déi d'Gesetz festhält.

Dann och d'Héicht vun den Indemnitéiten, an do huet de Kolleg Bodry hei, mengen ech, eng Rei vu Moosname virgeschloen, déi d'Gesetz haut schonn zouléisst, wou een awer d'Gefill huet, zumindest an der Praxis, dass Leit net déi Indemnitéiten kréien, wou een onbedéngt kéint mengen, dass se déi vum Stat offréiert misste kréien, wat déi aktuell Valeur an déi zukünfteg Valeur ugeet.

Da si mer och nach der Meenung, dass ee bei de Frais d'expropriation misst kënnen déi Frais mat arechnen, déi den eenzelne Bierger muss kréien, fir säi Recht ze kréien. Et sinn aner Fraisen, déi domadder kommen, wat de Réemploi ubelaangt, wa Leit musse plënnere an esou virun. Alles dat, mengen ech, misst ee mat an déi Diskussioun eranhuelen.

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, wéi gesot, mir si mat där Verfassungsännerung, esou wéi se haut hei proposéiert ass, averstanen, mä mir hätte gären, dass souwuel déi Gesetzter, déi och virdu genannt hunn, wéi och de Code civil géifen deementspreechend iwwerkuckt ginn, an dass virum zweete Vote déi zoustänneg Kommissioun an d'Chamber dat iwwerdreue krite. Mir wäerten eis haut beim Vote enthalten, a wa mer bis den zweete Vote Satisfaktioun kréien an deem heite Punkt, da wäerte mer beim zweete Vote mat Jo stëmmen.

» Une voix. - Très bien.

» M. le Président. - Merci, Här Gibéryen. Den honorabelen Här Jaerling huet d'Wuert nach gefrot.

Mardi,
3 juillet 2007

»» **M. Aly Jaerling** (*Indépendant*).- Jo, et deet mer jo leed, dass ech lech stéieren, mä wann ech et richteg an Erënnerung hunn, da war dat éischt Gesetz iwwert d'Expropriatioun 1874 iwwert d'Minièren, an do ass am Fong fir d'éischt deen Ausdrock „utilité publique“ entstanen, an deen huet vun do un iwwert d'Joren all Gesetzter an deem Sënn e bëssen dominéiert.

A wat an eiser Verfassung elo do drastoung, wou elo gemengt gëtt, dass dat Wuert préalable, wann ee muss am Virfeld deen entschiedegen, deem seng Propriétéit ee gären hätt, do stellen ech mer awer d'Fro, ob dat effektiv wierklech muss esou sinn, oder ob dat hei net schonn eng Preparatioun ass iwwert déi territorial Reorganisatioun, fir do kënne mat anere Moyenë virzegoen, fir virunzekommen.

An ech hunn ëmmer bei esou Gesetzter, wou iwwer Utilité publique oder Raison d'État geschwat gëtt, erëm e bësse meng Bedenken an ech denken do ëmmer erëm zréck virun 1989, wéi do nach déi Mauer dostoung. Do waren och déi Ausdréck gang und gäbe, fir dass de Stat am Fong u sech konnt praktesch esou zimlech alles maachen, wat e wollt. An ech hunn och elo hei meng Bedenken. An ech soen lech et: Jo, ech sinn nach vläicht e bëssen e klenge Kommunist, an dofir weess ech jo wéi dat deemools do gaangen ass.

»» **Plusieurs voix**.- Aaaahhh!

»» **M. Aly Jaerling** (*Indépendant*).- An ech wëll net, dass dat awer hei am Land och eng Kéier an déi Richtung geet, well dat jo dee falsche Wee war - dat wësse mer alleguer.

Ech soen lech éierlech, ech hunn einfach meng Bedenken, wa mer ëmmer erëm an déi Richtung ginn an d'Utilité publique oder d'Raison d'État an de Vierdergrond schiben, fir awer all Politiken hei duerchzedrängen. Ech hunn ëmmer meng Bedenken do derbäi an ech fäerten och, dass dat hei net an déi richteg Richtung geet an dass hei Weeër opgemaach ginn, déi ech net ka matdroen, an dofir wäert ech dat hei och net stëmmen.

»» **M. le Président**.- Merci, Här Jaerling. Dann huet d'Wuert gefrot fir d'Regierung den Här Minister Claude Wiseler.

»» **M. Claude Wiseler**, *Ministre des Travaux publics*.- Merci, Här President. Ech schlëisse mech all deenen un, déi dem President vun der Kommissioun, dem Paul-Henri Meyers, an der Kommissioun selwer hei beschäinegt hunn, wat fir eng gutt Aarbecht se gemaach hunn.

Ech hunn hei och haut de Mëtteg mat Freed festgestallt, dass all déi, déi aus dem juristesche Beruff kommen, mat enger gewëssener Freed iwwer esou e fundamentale juristesche Projet geschwat hunn an déi Analys vun der Constitioun gemaach hunn, well se hiert juristescht Fach och gär hunn an dat hei ee vun deene prinzipielle Problemer dovunner ass.

Ech sinn haaptsächlech awer och frou, well mer an engem Dossier weiderkommen, wat fir mech e wichtegen Dossier vum Alldag, vun der Praxis ass, deen ech um Baute-ministère erlieden a wou et och drëm geet, fir eis am Fong fir déi Besoinen, déi mer hei am Land hunn, déi Infrastrukturen, déi mer musse bauen, och déi Moyenen ze ginn, fir se dann an deenen Délaien, déi rasonnabel sinn, och an d'Realitéit ëmzesetzen.

Mir brauchen eng Rei Instrumenter fir weiderzekommen. Mir hunn e Land wat an der Entwécklung ass. Mir hunn e Land wat sech an enger grousser Vitesse muss Infrastrukture ginn. Dofir ass et ganz einfach wichteg, dass mer och eng komplett Panoplie vu Moosnamen hunn. Quitte dass ech och weess, dass déi Expropriatiounsprozedur, déi hei Moosnam selbstverständlech déi allerlescht an der Rei muss si vun all deene Moosnamen, déi mer ergräifen, wa mer wëllen an deem Dossier weiderkommen. Dat ass evident.

Dir hutt alleguer ugefaangen andeem Der gesot hutt, ee wéi deen aneren an alle Fraktiounen, dass een net liichtfanke mam Droit de propriété därëm ëmgoen an dofir och all d'Garantië musse souwuel an eiser Verfassung wéi an eise Gesetzestexter dra sinn, fir déi Liichtfankegkeet a sech ausschalten.

Dohier kënnt och déi ganz Diskussioun, déi mer haten an deene leschte Joren, wou fir d'éischt gekuckt ginn ass, ob mer dee Problem kéinte léisen, deen d'Cour constitutionnelle eis hei gestallt huet, andeem se am Fong eng Rei Uerteeler geholl huet, wou d'Gesetzgebung, déi mer haut hunn, net méi applicabel ass.

Dofir kënnt och déi ganz Diskussioun fir éischters emol ze kucken, kënne mer dann net d'Gesetz fir d'éischt änneren, well dat

wär jo den normale Wee gewiescht. Mat der Constatatioun, well mir hunn zesumme mat der Justiz an den Travaux publics relativ vill dorunner geschafft an och ganz Projete fäerdeg gemaach, fir am Fong feststellen, dass, wa mer d'Gesetz ëmänneren, egal wéi mer eis bewegen, mer ëmmer op den Term «préalable» vun der Constitioun awer iergendwéi gestouss sinn an op Délaïë komm sinn, déi bei enger normaler Prozedur eis awer extrem a Schwiereregkeete bruecht hunn, wa mer wëlle mat wesentlechen a wichtegen Dossiere weiderkommen.

An duerfir ware mer frou wéi d'Kommissioun dann och zur Iwwerzeegung komm ass, dass ee vläicht soll op de Wee goe fir déi Constitiounsännerung am Artikel 16 ze maachen. D'Kommissioun huet sech och virsiichteg ausgedréckt an deene Propositionen, déi se gemaach huet, well déi éischt Proposition vun der Kommissioun war jo net, ganz einfach de «préalable» ewechzeloossen, mä si huet eng aner Proposition gemaach, déi am Fong Exceptionen hannendru virgesinn huet.

D'Regierung huet och déi Virsiicht gedeelt, huet zwar eng liicht aner Proposition gemaach, mä am Fong um selwechte Wee wéi dee virsiichteg Wee, deen d'Kommissioun schonn ageschloen hat. An et ass eréischt duerch déi gutt Argumentatioun, déi de Conseil d'État eis geliwwert huet, andeem en eng total Analys gemaach huet vun deene Législatiounen, déi an den Nopeschlänner bestinn, wou d'Kommissioun an d'Regierung mat d'accord ware fir op dee Wee ze goen, fir de «préalable» ewechzeloossen.

Domat - an dat wëll ech och deene soen, déi nach dat eent oder dat anert Bedenken ausgedréckt hunn - gi mer eis net en Instrument wat anescht ass wéi an enere Länner. Au contraire, mir schlëissen eis hei erëm deenen anere Länner un, andeem mer eis am Fong genau datselwecht Instrument ginn, wat elo säit Jorzéngten an anere Länner existéiert huet a wat och bei eis virun 2003 existéiert huet a wat an där ganzer Prozedur, déi benotzt ginn ass virun 2003, an den 80er, 90er Joren, am Fong ni zu gréissere Kritiken Ulass ginn huet.

Mir maachen net méi an net manner hei, mä mir probéieren eis eppes Fonctiounsfäeges an de Grapp ze ginn.

D'Regierung ass am Fong der Meinung, dass a priori - ech soen elo a priori, well ech jo och gelauschert hunn, wat Der elo alleguer hei gesot hutt - eng Gesetzesännerung net noutwendeg ass fir dass mer kënnen effikass schaffen, well den Artikel 16 vun der Constitioun a sech erëm eis e fonctiounsfäegt Gesetz dohinnersetzt, mat deem mer kënne schaffen.

Ech hunn awer och all déi Suergen, déi Soucië verstanen, déi hei ausgedréckt gi si fir Rücksicht ze huelen a fir och genau d'Analys ze maache vun deene Problemer, déi an den 80er, 90er Joren, dovunner Expropriatiounen, gemaach gi sinn.

Well ech muss elo soen, et ass momentan wéineg Erfahrung do mat Expropriatiounen, well mer déi lescht Joren iwwerhaapt keng méi gemaach hunn an och iwwerhaapt keng méi konnte maachen. Fir also an deenen alen Dossieren zréckzekucken an ze gesinn, wat do d'Schwiereregkeete sinn. Dat heescht, dee Bréif, deen den Här Meyers am Numm vun der Kommissioun erausgeschéckt huet, iwwert de President vun der Chamber un d'Regierung, an deen eis gefrot huet, dass mer virum zweete Vote sollten nach eng Kéier eng Viraarbecht leeschten a mat där Viraarbecht an d'Kommissioun kommen, fir eben ze analyséieren, ob dann Ännerunge vun deem Gesetz elo schlussendlech néideg sinn oder net, dee Bréif huele mer selbstverständlech un a mir hunn och eng Rei Juriste chargéiert fir eis déi Analys do am Detail ze maachen.

Wann een awer elo kuckt, wat déi Prozedure sinn, déi momentan an eiser Législatioun dra sinn, an ech wëll se kuerz eng Kéier beschreiwen, da mengen ech kann een awer soen, dass eng Rei vun deene Befierchtungen, déi mer hunn, wahrscheinlech awer net esou zum Ausdrock kommen.

Eng vun deene Befierchtungen, déi gesot ginn ass, dass d'Informatioun, déi d'Leit musse kréien, net dass se iergendwousch entdecken, dass se op eemol amgang sinn expropriéiert ze ginn. Esou ass dat jo awer net an der Realität, haaptsächlech mat deene Prozeduren, déi mer hei hunn. Wann ech zum Beispill de Stroossebau kucken, da muss ee kucke wéi dat do geet wann nei Stroosse gebaut ginn a wann Terrainë gebraucht gi fir de Stroossebau.

Momentan hu mer säit zwee, dräi Méint, an dat ass och vläicht nei an där Prozedur, eng Prozedur am Kader vun enger Direktiv, déi

mer ëmgesat hunn, der Direktiv 97/11/CE. Déi Prozedur gesäit eng ganz Rei Etappe vir, wéi Décisiounen geholl ginn, wéi dann esou Tracéë vu Stroosse solle lafen, fir se kënne festzehalen. Déi Prozedure gesinn Délaïë fir Informatiounsprozeduren un d'Leit, déi concernéiert sinn, vir, fir Diskussiounen mam Publikum fir den Tracé festzeleeën, éier d'Décisioun geholl gëtt fir esou eng Strooss ze bauen.

Esou dass ech mer net ka virstellen, dass schonn déi Décisiounsprozedur, déi muss geholl ginn, fir an esou eng Diskussioun eranzekommen, net sämtlech Informatiounen géif erauskréien. Schlussendlech ass déi Prozedur geduecht fir dass d'Leit kënne gesi wat geschitt, matdiskutéieren, Asproch erhiewe wa se net domadder d'accord sinn, schonn an enger Viretapp.

An dann d'Kompensatiounsmoosnamen. Do mengen ech och, dass se jo an deene leschten Texter, an de Gesetzestexter mat ageschriwwen ginn an domat eng ganz Rei Publicitéit och scho kruten, éier et esou wäit koun.

Mä da si mer nach virun der ganzer Prozedur vun der Utilité publique. Et ass eréischt no der Prozedur vum 97/11, wou dann iwwerhaapt eng Prozedur kënnt vun der Phase administrative, wou eng Utilité publique déclaréiert gëtt.

Wéi geschitt déi Prozedur? Mä déi Prozedur geschitt, dass de Plan parcellaire an den Tableau des emprises opgestallt gëtt an dass deen an d'Gemengen erageschéckt gëtt an an der Gemeng muss dann ausgehaange ginn. Et muss d'Annonce dovunner publizéiert ginn an den Zeitungen, an, wann et sech ëm Gebaier handelt an den 79er Gesetzestext, do, wou mer net den 97/11 virun hunn als Prozedur, da mussen d'Propriétaires par Lettre recommandée informéiert ginn - souwäit d'Adressé bekannt si vun de Propriétaires -, dass a sech geplangt gëtt, hir Emprisen an deen Empriséplang mat eranzehuelen, esou dass den aktuellen Text schonn awer eng ganz Rei Prozedure virgesäit, fir déi Informatioun kënne korrekt an uerdentlech ze maachen.

A selbstverständlech sinn da schonn an där Etapp eng ganz Rei Rekursméiglechkeeten do. Leit, déi net d'accord sinn, déi net zefridde sinn, déi kënnen Asproch erhiewe schonn an der aktueller Législatioun. Da si mer nach net op der Expropriatioun. Da si mer fir d'éischt op der Parzellefestleeung, éier d'Utilité publique déclaréiert gëtt. A wann dann d'Utilité publique déclaréiert gëtt, dann ass et esou, dass de ganzen Text an d'Regierung geet an dass déi muss d'accord sinn, dass de Conseil d'État dat eng Kéier muss duerchkucken a vérifiieren, an dass dann eréischt d'Utilité publique drop ass.

Dat heescht awer a mengen Aen, dass et eng Prozedur ass, déi eng ganz Garantie gëtt. Do huet d'ADR gesot, si wär der Meinung, dass och d'Chamber nach soll kënnen eng Kéier driwwer kucken. Ech weess awer net, ob ech dat eng gutt Iddi soll fannen, well hei geet et jo ëm eppes anescht wéi déi normal Aarbecht, déi d'Chamber ze maachen huet, déi eng legislativ Aarbecht ze maachen huet. Hei geet et wierklech ëm eng Detaildiskussioun vu Parzellen, déi Der musst op engem Plang da kucken, décidéieren, ob et déi richteg sinn oder déi falsch sinn, an ech mengen, dass ass elo wierklech net déi Aarbecht, déi normalerweise eng Chamber muss maachen.

Do, wou dann d'Chamber an hir normal Aarbecht erëm erakommen, dat ass, wann déi Utilité publique an de Gesetzter diskutéiert gëtt, wou se ganz oft drasteet, respektiv wann e Projet an engem Gesetz festgehale gëtt, fir kënne gebaut ze ginn. Do ass dann d'Chamber jo erëm op hirer Plaz, fir déi Autorisatiounen ze ginn, an dat schéngt mer och logesch an der Prozedur.

Ier mer dann un d'Phas vun der Expropriatioun kommen, a während där ganzer Phas vun der Deklaratioun vun der Utilité publique an en général nach virun der Deklaratioun vun der Utilité publique, ass et jo esou, dass de Comité d'acquisition vum Stat beoptraagt gëtt, fir den Akaf vun deenen Terrainen ze maachen.

Ech muss jo soen, wann hei gesot gëtt, dass kënnen Abusen domadder gemaach ginn, dass, esou vill meng Erfahrung elo reecht, ech awer bei all Projet gesinn, dass et natierlech fir de Stat vill méi einfach ass, wa mer à l'amiable mat de Leit eens ginn.

Et huet jo iwwerhaapt kee Sënn fir de Stat, an eng Expropriatiounsprozedur wëllen eranzegoen, wann en d'Chance huet, fir et besser, méi schnell an ouni Kaméidi mat de Leit ze kréien, wann e mat hinnen eens gëtt. Dat heescht, et ass normal, dass an där Etapp a souguer virun de Comité d'acquisition bei d'Leit geet fir ze soen: Hei, mir

hunn d'Intentioun eppes do ze bauen; mir brauchen deen Terrain; kënne mer e kréien; kënne mer e kafen, an zu welleche Konditiounen geet dat?

Also sinn am Fong déi Leit iwwert déi verschidden Etappen, iwwert déi verschidde Weeër normalerweise iwwert dat informéiert, wat geschitt, éier dann iwwerhaapt d'Expropriatiounsprozedur no där ganzer Prozedur vun der Phase administrative a Fro kënnt. An da kommen eréischt d'Expropriatiounsprozedur an d'Phase judiciaire hannendrun, wou dann den Tribunal décidéiert, ob dann d'Expropriatioun an de legale Forme gemaach gëtt, an et dann elo d'Méiglechkeet gëtt am Kader vun där neier Constitiounsännerung, fir d'Mise en possession esou schnell wéi méiglech no deem éischten Uerteel ze maachen.

Do huet d'ADR och gesot, dass een am Fong misst scho momentan virgesinn, dass déi Leit, déi expropriéiert ginn, och esou schnell wéi méiglech da kéinten e groussen Deel vun hire Sue kréien. Mä och do, wann een den Text kuckt esou wéi en elo besteet, muss ee soen, dass den Text jo ganz kloer seet, dass déi Indemnité provisionnelle, déi de Richter ka ginn, schonn an där doter Etapp, éier d'Indemnité definitive iwwert d'Experté festgehale gëtt, mindestens 90% muss si vun deem wat virgeschloe ginn ass dass se kréien. Dat heescht, schonn e substantielle Montant vun deem wat a priori kéint dü sinn.

An d'Constitioun haut seet och, dass dee Montant muss «juste» sinn. Den Här Bodry huet virdu ganz gutt erkläert, wat deen «juste» am Fong heescht. Deen «juste», dat ass nëmmen zum Deel dat, wat den Terrain da kann an der Valeur vénale hunn, mä et ass och eventuell déi zukünfteg Valeur respektiv déi perséinlech Valeur, déi och matgerechent ka ginn, respektiv all aner Problemer, déi nach kënnen entstoen, oder Käschten, déi kënnen entstoen, vun deenen de Juge och kann décidéieren, wann en de juste prix fixéiert, dass se hei mat dran integréiert ginn, esou dass ech och mengen, am Text wär och dee Problem schonn ugepaakt. Mä dat kënne mer roueg nach eng Kéier an där Analys, déi mer gemeinsam da wäerte maache virum zweete Vote, gemeinsam duerchkucken.

An dann dee leschte Punkt, dat ass deen, deen d'Madame Flesch opgeworf huet an - ech mengen - och den Här Meyers vum Artikel 545 vum Code civil. Do ass richteg, dass deen Artikel seet: «Nul ne peut être contraint de céder sa propriété si ce n'est pour cause d'utilité publique et moyennant une juste et préalable indemnité.»

Wann een dat op d'Raisonnement vun dem Expropriatiounstext uwennt, dann ass et kloer, dass een hei och misst den Text änneren. Wat mer elo amgaange sinn ze kucken, éier mer lech awer eng definitiv Äntwert op déi do Fro ginn, dat ass, ob de Sënn vun deem hei Text, esou wéi en am Code civil steet, net iwwert d'Expropriatiounen stricto sensu erausgeet, mä och e Champ d'application huet, deen e wéineg méi breet ass an deen d'Cessatioun vu Propriétéiten tëschent Personnes privées concernéiert, an an deem Kader eventuell déi Indemnité préalable nach Sënn hätt.

Duerfir wëll ech elo net definitiv mech hei avancéieren, mä de Justizministère an de Justizminister wäerten dat nach duerchkucken, ob et da sënnvoll ass, noutwendeg ass, muss hei gemaach ginn, oder ob ee besser huet, fir déi aner Fäll mat ofzedecken, et hei sinn ze loossen. Mir si selbstverständlech bereet, doriwwer ze diskutéieren a wann et muss sinn op dee Wee ze goen, mä mir bieten awer nach kënnen déi Analys en toute sérénité an deenen nächste Méint do ze maachen.

Voilà, ech mengen, dat wäeren déi Punkten, déi ech wollt soen. Ech freeë mech dann op déi Diskussioun, déi mer elo nach an der Detailanalys vum Gesetzestext zesumme mat lech an der Kommissioun kréien.

Merci fir d'Nolauschteren.

(*Interruption*)

»» **M. le Président**.- Jo, Här Mehlen.

»» **M. Robert Mehlen** (*ADR*).- Här President, den Här Minister huet net zu Onrecht hei drop higewisen, dass et d'Aarbecht vun deser Chamber ass, sech ëm d'Législatioun

ze këmmere(n) an net ëm den Detail do-
vunner, wat dann elo u Parzelle soll d'utilité
publique déclaréiert ginn a wat net. Dat ass
richteg, mä duerfir ass eis Suerg awer och,
datt ee méiglechst prezis an der Légis-
latioun definéiert, wat kann an därerf do-
rënner falen a wat net.

Ech ginn lech d'Beispill - de Kolleeg
Gibéryen hat dat scho gebraucht - vum
Kierchbiereg, wou op eng Kéier ganz aner
Saache gemaach ginn, wéi do fir d'Eu-
ropäesch Unioun Gebaier, Terrainen ze
erschléissen a Gebaier opzerichten.

Wann ech d'Situatioun vun der Cité Syrdall
kucken, déi mir deemools net matgedroen
hunn, da geet et dorëm, fir Privatleit ze ex-
propriéieren, fir do eng Situatioun an d'Rei
ze setzen, wéi mer och vill anerer am Land
hunn, déi net esou sinn, wéi mir eis se géife
wënschen.

Duerfir si mir der Meenung, dass och soll am
Gesetz kloer definéiert ginn, wat därerf
dorënner falen a wat net. Et kann net sinn,
datt mir souguer als Législateur, als
Chamber, eis iwwer konstitutionell Rechter
vum eenzelne Propriétaire ewechsetzen, fir
ze soen: Dach, déi oder déi Parzell, zum
Beispill bei Mesures compensatoires bei
enger Autobunn, déi huele mer elo mat
eran, obschonn et mam Bau vun der Auto-
bunn direkt näischt ze dinn huet.

Dat wollt ech lech, Här Minister, soen. Dir
hutt eis do eppes wëllen ënnerstellen, wat
op d'mannst net esou geduecht war.

» M. le Président.- Dir Dammen an Dir
Hären, mir kommen dann zur Ofstëmmung
iwwert de Revisiounsvorschlag 5596. Laut
Artikel 114 vun der Verfassung ass eng qua-
lizéiert Majoritéit vun zwee Drëttel vun de
Stëmmen erfuerdert. De Vote par procura-
tion ass net erlaabt.

Premier vote constitutionnel

D'Resultat ass dat folgend: 45 Jo-Stëmmen,
eng Nee-Stëmm an dräi Abstentiounen.
Wëllt ee seng Abstentioun motivéieren?

(Négation)

Ont voté oui: Mme Sylvie Andrich-Duval, M. Lucien Clement, Mmes Christine Doerner, Marie-Thérèse Gantenbein-Koullen, MM. Marcel Glesener, Norbert Hauptert, Mme Françoise Hetto-Gaasch, MM. Ali Kaes, Paul-Henri Meyers, Laurent Mosar, Marcel Oberweis, Gilles Roth, Patrick Santer, Marcel Sauber, Jean-Paul Schaaf, Marco Schank, Marc Spautz, Lucien Thiel et Lucien Weiler;

MM. Marc Angel, Alex Bodry, John Castegnaro, Fernand Diederich, Mme Lydie Err, MM. Ben Fayot, Jean-Pierre Klein, Mme Lydia Mutsch, MM. Roger Negri, Romain Schneider, Roland Schreiner et Mme Vera Spautz;

M. Xavier Bettel, Mme Anne Brasseur, M. Emile Calmes, Mme Colette Flesch, MM. Charles Goerens, Henri Grethen, Claude Meisch et Carlo Wagner;

MM. Claude Adam, Félix Braz, Camille Gira, Jean Huss, Henri Kox et Mme Viviane Loschetter.

A voté non: M. Aly Jaerling.

Se sont abstenus: MM. Gast Gibéryen, Jean-Pierre Koepp et Robert Mehlen.

Dann ass dee Punkt vum eisen Ordre du
jour ofgeschloss a mir kommen elo zum
nächste Punkt. Dat ass de Projet de loi 5656
fixant le régime des traitements des fonc-
tionnaires de l'État et la loi modifiée du 16
avril 1979 fixant le statut général des fonc-
tionnaires de l'État.

Et si bis elo ageschriwwen: déi Häre
Grethen, Klein a Gibéryen. D'Wuert huet de
Rapporteur, den honorabelen Här Paul-
Henri Meyers. Här Meyers!

11. 5656 - Projet de loi modifiant la loi modifiée du 22 juin 1963 fixant le régime des traitements des fonctionnaires de l'État et la loi modifiée du 16 avril 1979 fixant le statut général des fonctionnaires de l'État

Rapport de la Commission de la Fonction publique et de la Réforme administrative, des Média et des Communications

**» M. Paul-Henri Meyers (CSV), rap-
porteur.**- Här President, Dir Dammen an Dir
Hären, de Projet 5656, deenen den 20. Sep-
tember 2006 hei an der Chamber depo-
néiert ginn ass, soll zwee Gesetzer of-
änneren; engersäits d'Gesetz vum 22. Juni
1963 iwwert d'Gehälter vun de Stats-
beamten, an d'Gesetz vum 16. Abrëll 1979
iwwert de Statut vun de Statsbeamten. Ech
wëll déi verschidden Ännerungen a véier
Punkten zesummefaassen, wouvun deen
éischte Punkt d'Gesetz vun '63 ännert an
déi aner dräi Punkten de Statut vun de
Statsbeamten.

Zum éischte Punkt. Dee gesäit vir, dass
Beamten, déi méi wéi zwielef Joer an
deemselwechte Grad blockéiert sinn,
d'Méiglechkeet kréie vun engem Avan-
cement en traitement. Dës Moosnam war
schonn am Accord salarial vum 31. Mee
2005 virgesinn. De Statsrot huet a sengen
Avisë vum 5. Juli a vum 11. Oktober 2005
ugekënnegt, dass hie keen Accord zu
enger Dispens zum zweete Vote kéint ginn,
wann déi Moosnam net op d'Riichtere géif
ausgedehnt ginn. D'Kommissioun vun der
Fonction publique huet doropshin am De-
zember 2005 d'Entscheidung geholl, fir déi
Bestëmmung aus dem Projet de loi 5486 iwwert
den Accord salarial erauszehuelen.

D'Regierung huet elo an deem heite Projet,
dee mer haut diskutéieren, den Avan-
cement en traitement och op d'Riichteren,
an zwar vun de Graden M2 an M3, aus-
gedehnt. De Statsrot ass mat där Léisung
d'accord. Den Text gesäit elo vir, dass deen
eenzelne Beamten, dee während zwielef
Joer keen Avancement kritt huet, en ausser-
gewöhnlechen Avancement ka kréien op
seng Demande hin.

Den Avancement ass also ofhängeg vun
engem Avis vum Verwaltungschef. Wat déi
lescht Bestëmmung ugeet, haten d'Berufs-
chamber an och de Statsrot virgeschloen,
fir deen Avancement automatesch ze
maachen. D'Kommissioun huet sech majori-
tär fir d'Bäibehale vum Regierungstext
ausgeschwat, well och déi heite Bestëm-
mung ugesiedelt ka gi bei de Grades de
substitution, wou souwisou och den Avis
vum Verwaltungschef virgesinn ass.

Déi zweet Moosnam ännert d'Modalitéite
vum Stage vun deene Beamten, déi
Deelzäitaarbecht kënne maachen. Déi
Beamte mussen sech elo während zwee Joer
Stagezäit op den Examen virbereeden, fir de-
finitiv agestallt ze ginn. D'Beamte mat enger
Deelzäitaarbecht vu 75 oder 50% kënnen
awer an där Deelzäit weder d'Formatioun
beim INAP nach déi Formatioun, déi se an
der Verwaltung selwer als beruflech Vir-
bereedung op hir Astellung solle maachen,
an där kuerzer Zäit realiséieren. Dofir gëtt
dann elo virgesinn, dass d'Beamten, déi
nëmmen Deelzäit schaffen, hir Stagezäit
vun zwee op dräi Joer verlängert kënne
kréien, wat hinnen dann erlaabt, sech och
seriö op hiren definitiven Examen virze-
bereeden.

Déi drëtt Moosnam gesäit vir, den Artikel
10 vum Gesetz iwwert de Beamtestatut of-
zeänneren duerch een neien Alinea, deen
d'Schafe vun enger Kommissioun virgesäit,
déi d'Kloe soll behandelen, déi gemaach
ginn am Rahme vum sougenannten Harcè-
lement moral et sexuel. De Statsrot hat a
sengem Text virgesinn, dass d'Membere
vun där Kommissioun eng Indemnitéit
kéinte kréien. D'Kommissioun war awer der
Meenung, dass een och do beim Re-
gierungstext soll bleiwen, dee keng esou
eng Indemnitéit virgesinn hat. Et ass also
dee Moment net deen Zousaz vum Statsrot
iwwert d'Jetone vun der Kommissioun
zréckbehale ginn.

Eng véiert Ännerung preziséiert d'Artikelen
30, Paragraph 3, an 31, Paragraph 4 vum
Gesetz vun 1979 iwwert de Beamtestatut.
Déi nei Bestëmmunge regelen d'Reinte-
gratioun vun deene Beamten, déi no engem
Congé sans traitement oder engem Congé
pour travail à mi-temps erëm ufänke mat
schaffen oder erëm ganz schaffe ginn. Am
Prinzip kënnen déi Beamten an hir
ursprünglech Verwaltung zréckgoen, wa se
erëm ufänke mat schaffen. Wann dat net
méiglech ass, kënne se an een anere Ser-
vice vun där Verwaltung goen, oder awer,
wann dat net méiglech ass, kënne se an
engem anere Service vun därsselwechter
Verwaltung ënnerbruecht ginn.

Fir d'Beamte vun der Regierungsverwaltung
ass virgesinn, dass se an deeselwechten
Département ministériel zréckginn. Wann
dat net méiglech ass, kënne se och an een
aneren Département ministériel geschéckt
ginn. Op jidde Fall ass sécher, dass, wa se
erëm ufänke mat schaffen no engem Congé
sans traitement oder wa se erëm ufänke
ganz ze schaffen, se müssen hir ganz
Aarbecht kënnen an der Regierungsver-
waltung ophuelen.

Den Textvorschlag vun der Kommissioun ass
eestëmmeg ugehall ginn. An ech bieden
och d'Chamber, deem Textvorschlag hir
Zoustëmmung ze ginn. Ech bréngen och
heimat den Accord vun der CSV.

» Une voix.- Très bien!

» M. le Président.- Den honorabelen
Här Grethen huet d'Wuert.

Discussion générale

» M. Henri Grethen (DP).- Här Presi-
dent, den Här Rapporteur, deem ech meng
an der Fraktioun hir Félicitatiounen fir sà
gudde schréfflechen a mëndleche Rapport
ginn, war esou komplett, dass mir nach just
bleift, den Accord vu menger Fraktioun zu
dësem Projet ze iwwermëttelen.

» M. le Président.- Merci, Här Grethen.
Den Här Klein huet d'Wuert.

» M. Jean-Pierre Klein (LSAP).- Dem
Rapporteur Merci fir sà Rapport. Et war
alles ganz dättelech a kloer. Hien huet déi
véier Objektivier ganz dättelech virgedroen.
Déi véier Dispositiounen sinn am Intérêt
vun de Fonctionnairen an och am Intérêt
vum Service public. Ech ginn och duerfir den
Accord vun eiser Fraktioun zu dësem Projet
de loi.

» Une voix.- Très bien!

» M. le Président.- Här Adam!

» M. Claude Adam (DÉI GRÉNG).- Ech
wollt dem Här Rapporteur och Merci soe fir
sàin ausféierleche mëndlechen a schréff-
leche Rapport. Et ass alles gesot, an ech
bréngen och just den Accord vun der
grénger Fraktioun zu dësem Projet de loi.

» M. le Président.- Ech gesinn, dass
den Här Gibéryen sech de Virriedner
uschléisst.

(Hilarité)

» M. Gast Gibéryen (ADR).- Jo, Här
President. Ech bedauere just, dass et esou
laang gedauert huet, bis mer dat Gesetz hei
konnte maachen, well et geet am Fong nach

bis op dee leschten Accord salarial zréck
bis mer déi Ëmsetzung maachen. Ech
brénge selbstverständlech och den Accord
vun eiser Fraktioun oder eisem Grupp hei zu
dësem Gesetzesprojet.

» M. le Président.- Den Här Jaerling.

» M. Aly Jaerling (Indépendant).- Här
President, meng Sensibilitéit kann natier-
lech och mat deem...

(Hilarité)

» Une voix.- Dir sidd sensibel.

» M. Aly Jaerling (Indépendant).- Ech
si ganz sensibel, a verschiddene Saachen,
jo. Ech géif mengen, dass mer um richtige
Wee sinn. Mä ech hoffen dann, dass mer
bei där nächster Jorhonnertreform a
spéitstens 50 Joer dann awer och dozou
kommen, dass mer och fir de Privatsecteur
e Statut unique kréien, dass mer do dann
awer och ähnlech Dispositiounen kréie wéi
elo, déi mer hei bei der Fonction publique
gestëmmt hunn.

» M. le Président.- Ech muss soen, et
wier net richtig gewiescht, wann den Här
Gibéryen an den Här Jaerling net zu Wuert
komm wieren. Si hunn Nuancen an déi
Debatt erabruecht, déi mer virdrun net
kannt hunn.

(Hilarité)

» M. Gast Gibéryen (ADR).- Et war net
onwesentlech.

» M. le Président.- Elo komme mer
zum Vote iwwert dëse Projet de loi.

Vote sur l'ensemble du projet de loi et dispense du second vote constitutionnel

De Projet de loi 5656 ass ugehall mat 60 Jo-
Stëmmen, bei kenger Nee-Stëmm a kenger
Abstentioun.

Ont voté oui: Mmes Sylvie Andrich-Duval, Nancy Arendt (par M. Marcel Oberweis), M. Lucien Clement, Mmes Christine Doerner (par M. Norbert Hauptert), Marie-Josée Frank, Marie-Thérèse Gantenbein-Koullen, MM. Marcel Glesener, Norbert Hauptert, Mme Françoise Hetto-Gaasch, MM. Ali Kaes, Paul-Henri Meyers, Laurent Mosar, Marcel Oberweis, Gilles Roth, Patrick Santer, Marcel Sauber, Jean-Paul Schaaf, Marco Schank, Marc Spautz, Mme Martine Stein-Mergen (par M. Laurent Mosar), MM. Fred Sunnen (par M. Ali Kaes), Lucien Thiel, Lucien Weiler et Michel Wolter (par M. Lucien Clement);

MM. Marc Angel, Alex Bodry (par M. Roger Negri), John Castegnaro, Mme Claudia Dall'Agnol (par M. John Castegnaro), M. Fernand Diederich, Mme Lydie Err, MM. Ben Fayot, Jean-Pierre Klein, Mme Lydia Mutsch (par M. Roland Schreiner), MM. Roger Negri, Jos Scheuer (par M. Marc Angel), Romain Schneider, Roland Schreiner et Mme Vera Spautz;

M. Xavier Bettel, Mme Anne Brasseur, M. Emile Calmes, Mme Colette Flesch, MM. Charles Goerens, Henri Grethen, Paul Helminger (par M. Xavier Bettel), Alexandre Krieps (par M. Henri Grethen), Claude Meisch et Carlo Wagner;

MM. Claude Adam, François Bausch (par Mme Viviane Loschetter), Félix Braz, Camille Gira, Jean Huss, Henri Kox et Mme Viviane Loschetter;

MM. Gast Gibéryen, Jacques-Yves Henckes (par M. Gast Gibéryen), Jean-Pierre Koepp et Robert Mehlen;

M. Aly Jaerling.

Gëtt d'Chamber d'Dispens vum zweete Vote
constitutionnel?

(Assentiment)

Dann ass et esou décidéiert.

Mir kommen elo zur Heure d'actualité, déi
vum Grupp vun de Liberalen ugefrot ass.
D'Riedezäit ass nom Artikel 84(2) fest-

Chambre
des Députés

L U X E M B O U R G

Chamber TV

och an der Rediffusioun all Sëtzungsdag vun 19:00 Auer un